

GENÇ ÖNCÜLER DERGİSİ

SÖYLEŞİ(*)

Sorulara Hak kavramı ile başlayarak;

Hak nedir? Neyin hak olduğu ‘salt insana’ bırakılabilir mi? Hak verilir mi / alınır mı?

Hakk, Arapça bir kavram olup, lügat itibariyle asıl olan, sabit olan, doğru olan, adalet, herkesin meşru iktidarı, bir şey üzerinde malikiyet, emek, pay ve din gibi anlamlara sahiptir ve bütün bu anlamlar insanla ilişkilidir. Aynı zamanda hakkın yukarıda verdiğimiz anlamları “*kesinlik*”, “*doğruluk*” ve “*genellik*” içerir. Bu yönüyle Hakk kavramı, herkes tarafından aynı şekilde değerlendirilmesi gereken bir kavramdır..

Hakkın tanımından yola çıkarak kolaylıkla söyleyebiliriz ki, hakk asıl, sabit, meşru iktidar, malikiyet, din gibi anlamları itibariyle sadece kendisine mutlaklık izafe edilebilen bir varlığa, mutlak kudret sahibi olan, onu yaratana ıtlak edilebilir.

Pozitif hukuk sistemlerinde ise hak;

“Bireye (kişiye) çıkarlarını karşılamak amacıyla hukuk düzeninin tanıdığı irade gücü ya da hukuksal güç”

olarak tanımlanmaktadır. Pozitif hukukta hak, ancak bir hukuk sistemi içinde kabul edilebilir.

Günümüz Pozitivist Hukukunu doğuran ve geliştiren *Kişisel Haklar Öğretisi*'dir. Bu öğretiye göre insan sadece birey değil, toplumun da bir parçası, üyesidir. Hakları ve yükümlülükleri, ilişkide olduğu toplum içinde ve toplum tarafından belirlenir. Bir başka ifadeyle insanların hakları, ödevlerinin karşılığı olarak tanımlanır.

Buradan, pozitif hukuk sistemlerinde hakkın gerçek sahibinin dikkate alınmadığı, insanın kendinden menkul ve hukuk sistemi tarafından verili haklara sahip olduğu anlaşılır. Pozitif hukuk sistemleri insanı birey olarak değil, hukuk sisteminin tanıdığı ‘kişi’ olarak kabul eder. Dolayısıyla kişi olarak ele alınan varlığın (bireyin) tanınmış hakları ve yüklenmiş yükümlülükleri vardır. Çoğu zaman da yükümlülükleri haklarının önünde gelir.

Bu yönüyle pozitif hukuk sistemlerinde hakkın ‘toplum (onu temsilen yönetim) tarafından’ verilebilen’ değer olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla hukuk sistemi kişiye haklarını verebildiğini iddia edebilmekte, bu kabule göre de hakları düzenleyebilmektedir.

---

* GENÇ ÖNCÜLER Dergisi Şubat 2015, Sayı: 92

Tabii Hukuk Öğretisi'ne göre;

Birey hak sahibidir ve özgürdür. Özgürlüğü hak sahipliğinden de önce gelir ve doğuştandır. O halde bireyin hak sahipliği tanınmalı, özgürlük durumu hukuksal forma kavuşturulmalıdır. Bu görüş, tarih boyunca var olagelmiş, fakat uygulama alanını bulamamış, zihinlerde kalmaya mahkûm olmuştur. Zira bireysel özgürlüklerin kişiye göre değişebilirliği, bir hukuk düzeni oluşturma zorluğunu beraberinde getirmektedir. Bu nedenle Tabii Hukuk Öğretisi, hiçbir zaman bir hukuk düzeni kuramamış, sadece insanların gönüllerinde bir ide, bir özlem olarak kalmış, bazen de elde edilmesi için bir aktivizm gerekliliği oluşturmuştur.

Tabii hukukçuların Pozitif hukuka yaptıkları eleştiri ise; insanın sadece hukukun tanımladığı bir değer, "kişi" olarak ele alındığında, artık insana doğuştan bir takım haklar tanımının da hiç bir anlamı kalmayacağı, kişinin insan hakları adına ileri süreceği her isteğin, devletin imkânlarıyla sınırlanacağı, bu durumda da geleneksel anlamda bir haktan söz edilemeyeceği yönündedir.

Tarihi seyir içerisinde, hakların toplum/devlet imkânları ile sınırlı olabileceği yaklaşımı hak ve hürriyetlerin çok kolay kısıtlanabileceği hukuk dışı düzenlemelere "*meşruiyet kazandırmaya*" yaramıştır.

Başlangıçta,

"İnsanların birey olarak yaşayabilmeleri veya toplumdışı kalabilmeleri mümkün olamayacağından, toplumun kurallarına uymak zorunda oldukları"

görüşünden yola çıkılarak günümüzde,

"Toplumun kurallarını, temsilcisi olan devlet düzenler ve dolayısıyla insanların temel hak ve hürriyetleri, devletin kendilerine yüklediği yükümlülüklerin karşılığı olarak tanıdığı kadardır"

anlayışına gelinmiştir.

Hakların birtakım ödevler karşılığında tanınabileceği/tanımlanabileceği anlayışında, özgürlüklerin gerçek anlamda varlığından bahsetmek mümkün değildir. Bu yaklaşım sonucunda kılık-kıyafetten özel hayata, siyasî haklardan medenî hayata kadar tüm alanlar devletin düzenleme sahasına girmiştir.

Aynı şekilde hak ve ödevlerin neler olduğu ve uygulamanın nasıl olması gerektiğini belirlemeyi, '*salt insanın özgürlük alanı içinde*' saymak da, insanın toplumsallığına aykırı bir anlayıştır. Bu anlayış, tarih boyunca Akif Emre'nin de deyimiyle "*hak almanın, hak kapmaya*" dönüşmesine neden olabilmıştır. Nitekim nicelik olarak görece de olsa belli bir güce sahip olan kimi kişi ve gruplar, hakkın kendilerinde olduğu düşüncesini aktivizme taşırken, gerçekten hakları olandan fazlasını, bir '*pay kapma*' yarışına dönüştürerek, muhalefet ettikleri devlet otoritesi gibi '*hakkın özüne*' zarar verebilmişlerdir.

İslâm'ın görüşü

Her yönüyle olduğu gibi, bu konuda da vasatı önceleyen İslam algısı Kur'an'ı Kerim'in birçok yerinde örneklemeler yoluyla ilkeleri belirlemiş ve insanoğluna gerçek değerini verirken, toplumsallığın da yara almamasını, aksine onurlu bir toplum yapısını işaret etmiştir.

Kur'an'ı Kerim'de Kalem Suresinde hak ve ödevlerle ilgili öngörü, yukarıdaki Tabii Hukuk ve Pozitif Hukuk anlayışlarını reddeden biçimde ortaya konulmaktadır. Burada hakların tamamen bireyin kendisine bağlı ve kullanımına açık olduğunu, herhangi bir zorlamanın olmadığını, salt insanın özgürlük alanı içinde bulunduğunu, ancak hakkı yaratan, tanımlayan ve bahşedenin iradesi doğrultusunda kullanılması halinde istenilen sonuca ulaşılabileceğini, gerçekten insanların onur içinde yaşamalarına ilişkin ister etik ister ahlaki densin, fakat insaniliği ve toplumsallığı inkâr edilemeyecek ilkeler konulduğunu görmekteyiz.

Kalem suresinde, üç arkadaş/kardeşin ortak bir bahçelerinin olduğu, akşamdan kararlaştırıp ürünü devşirmeye gidecekleri ve bu devşirmede mutlak surette kendi iradelerinin olduğu, hatta bir yoksulun gelip o üründe bir pay istememesi için erkenden gidip devşirmeleri konusunda birbirlerini uyardıkları anlatılır.

"Biz onlara da belâ verdik, bahçe sahiplerine verdiğimiz gibi. Hani onlar sabah olunca bahçeyi mutlaka devşireceklerine yemin etmişlerdi. İstisna da etmiyorlardı ("inşaallah" demiyorlardı).

Fakat onlar uyurken dolaşıcı bir belâ onu sardı da, Bahçe simsiyah kesiliverdi. Derken sabahleyin birbirlerine seslendiler: "Haydi, devşirecekseniz erkenden ekininize gidin" diye. Derken fırladılar, aralarında fısıldaşıyorlardı. "Sakin bugün hiçbir yoksul bahçeye girip yanınıza sokulmasın" diyorlardı. (Zanlarınca yoksulları) engellemeye güçleri yeterek erkenden gittiler. Fakat bahçeyi gördüklerinde: "Biz herhalde yanlış gelmişiz" dediler. "Yok, biz mahrum edilmişiz." (dediler). İçlerinde en makul olanı şöyle dedi: "Ben size Rabbinizi tesbih etsenize dememiş miydiniz?" "Rabbimizi tesbih ederiz, doğrusu biz zalimler imişiz." (dediler). Ardından suçu birbirlerine yüklemeye başladılar. Yazıklar olsun bize, dediler, biz azgınlarımızız. Ola ki Rabbimiz bize onun yerine daha hayırlısını verir. Biz Rabbimize yönelir, ondan umarız. İşte azap böyledir... 68/17-31.

Üç ayrı hukuk anlayışından çıkardıklarımızı toparlarsak;

Hakk, hakkın raci olduğu yaratıcı tarafından insanlara bahşedilmiştir. İnsan bu haklara doğuştan sahiptir ve bu haklar için herhangi bir merciden izin almak zorunda değildir. Hiçbir merci ve makam bu hakları kendi zilyesinde, envanterinde tutamaz. Tutmaya kalktığında zulm olur. Yaşam hakkı, savunma hakkı, eğitim-öğretim hakkı gibi... Bir gün radyoda bir Milletvekili ile yapılan söyleşiyi dinliyordum. Milletvekili, Kürtler için, "biz onlara haklarını verdik" diyordu. O anda twitter'a sarılmış, 'o hak eğer Kürtlere ait ise sizde ne arıyordu' diye yazmışım.

Hukuk sisteminin tanıdığı kazanılmış haklar da vardır ki, bu haklar da insanların bunlar için verdiği mücadeleler sonucunda kazanılmıştır. Hiçbir otorite, bu hakları kendiliğinden vermek istemez. Otoriteler bu hakları kendiliklerinden tanımış iseler; bu tanımada, bu hakların kullanımının dünyada örnekleri olduğu, farklı zeminlerde mücadeleler verilerek kazanıldığı, dolayısıyla bu haklar tanınmadığında otoritelerinin sarsılacağı, yani sorunlar yaşanacağı düşünüldüğündendir.

İnsanlara düşen görev, gerek doğuştan, gerek kazanılmış olsun, haklarına sahip çıkmak, onları birilerinin insafına bırakmamak olmalıdır. Bu aynı zamanda insanlık onurudur. Hiç kimse kendi isteği ile Allah'ın kendisine bahsettiği haklardan sarfı nazar edemeyeceği gibi, kazanılmış haklarından da vazgeçemez. Kalem suresindeki yoksulun, aynı zamanda Allah'a ait olan 'yoksulun payı'ndan vazgeçmesi düşünülemez. Günümüzde ise devletler yoksulluğu ortadan kaldırmak için değil, yoksulluğu yönetmek için çalışıyor görünmekte.

Haklar birilerinin inisiyatifinde ise, bu hakların tanınması, verilmesi istenir. İsteğe rağmen verilmediğinde de insanlara bu hakları her türlü *meşru yollardan* elde etmeleri ve kullanmaları bir görev haline gelir. Tarihte hakları verilen milletler yoktur, haklarını almış milletler vardır. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, hak mücadelesi, pay alma mücadelesine dönüştüğünde dikkatli olmak gerekir. Çoğu zaman pay alma mücadelesi, hak etmediği halde hak mücadelesini pay almaya dönüştürmektedir. Hukuk dilinde buna ihkak-ı hak denir ki, hak alma mücadelesinin meşruiyetini kaybettiği, meşru olmayan yollarla hakkın talep edildiği, mücadelesinin verildiği durumları ifade eder. Buradan da hak mücadelesinin meşru yollarla yapılması gerektiği anlaşılır. Yine Akif Emre'nin deyişiyle; *"Bir şeyi hak etmek niyetin ve yöntemin samimiyeti ve sahlılığı ile mümkündür. Asıl olan da bu hal üzere haklı olanı hedeflemek, ümit etmektir. Yani yol üzere olmak yolun kendisidir"*. Kalem suresi bu sözlerimizin en önemli ve meşru dayanağıdır.

Dindarlar açısından değerlendirirsek, dindarların iktidar dönemi hak arama mücadelesi yöntemleri ile muhalefet dönemi hak arama mücadelesi arasında bir yöntem farklılığı olmalı mıdır?

Öncelikle dindar kavramını kabullenmediğimi belirtmeliyim. İnsanların iman ve amellerinin değerlendirileceği zemin bizim bulunduğumuz zemin değildir. İnsanlara iman ve amel umdelerini belirleyen Allah'tır. Biz insanları ancak kendi beyanlarından hareket ederek inanan ve inanan olmayan olarak belirleyebiliriz. Zira Allah insanlara "Ey iman edenler, iman ediniz" diye hitap ediyor. Kimin iman ettiğini, kimin sadece teslim olduğunu bilemeyiz. Dindar kelimesi, bizim insanlar arasında inanan inanan şeklinde değil, az veya çok inanan, az veya çok iman eden ayrımlarına girmemize neden olan bir kavram haline gelmektedir.

Maalesef ülkemizde iktidarda hak arama eylemi bulunmamaktadır. İktidarın hak dağıtım yeri olarak kabullenilmesi sonucu, iktidarda olanlar veya iktidardan nem'alanenlar hak arama müca-delesini unutmuş, hakların dağıtımını görevi üstlenmiş gözüküyorlar.

Hak arama mücadelesi ille de kendi haklarını arama anlamına değildir. Bir hak var ve bu ilgisine teslim edilmemiş, kullanmasına engel olunmuş ise o hakkın sahibine iadesi için verilen mücadele hak arama mücadelesidir. Burada muhalefette olmak – iktidar olmak arasında fark yoktur. Herkes bu mücadele ile sorumludur. Hukuk devleti, herkesin istediği bir sonuçtur. Ancak bu sonuca hukuk toplumu olarak varılabilir. Geleneksel anlayış, hukuk toplumu aşmasından geçmeden, oluşturduğu iktidarlar eliyle hukuk devletine ulaşmak istemektedir. Hukuk toplumunun iktidarlar eliyle oluşabi-leceğini düşünmek büyük bir zaaftır. Kimsenin böyle bir beklentiye girmeye hakkı yoktur. Fakat politik arenada veya sivil toplum ve cemaat yapılanmalarında, örgüte hizmette sosyal tatmine ulaşmış ve ötesine geçmek istemeyen bireysel ve toplumsal sorumlu/sorumsuzların pasifliğini; üzerlerindeki görevleri liderlerine, ağabeylerine, üstatlarına, komisyonlara, uluslararası kuruluşlara ve süper güçlere ciro ettiklerini görüyoruz. Parçası oldukları topluma katkı olması bakımından hiçbir proje üretmeyen, eskinin tekrarında direnen, muhafazakâr, sorumluluktan korkan, inancının örneği ve önderi olamayan misyonsuz ve vizyonsuz insanlar.

Bizleri bekleyen bir başka tehlike de kayıtsızlıktır. Kayıtsızlık, sayısal etkinlik veya etkisizliği gerekçe sayıp gücün sadece gövdeden veya kafa sayısından ibaret olduğu korkusuna kapılarak duyarsızlaşmaktır. Bu bir '**gizli inkar**'dır. Önümüze açılan onurlu uğraşın imkânlarını ve müjde-lenen sonuçlarını görmeyip, payımıza düşürülen şeytani oyunun parçasına takılmak. Bu, aptalca oyuncaklarla oyalanmak ve sadece kof ideolojik beslenmelerle iktidarı veya muhalefeti sürdür-mek arzusudur. Görece '*güç ilizyonu*'nun vehmettirdiği iktidar oyunu veya sol literatürde '*burju-vazinin ahırına girmek*' olarak tabir edilen '*hastalıklı muhaliflik oyunu*'nun kimine gına getiren, kimine de gevış getiren bezginliği, oyalanması.

Sonuç iki türde karşımıza çıkmaktadır:

- Birincisi, arızî muhalefet gösterileri sonunda karşıtının kurumlarını meşrulaştırmak;
- İkincisi, iktidar imkânlarının dünyaya nizam vereceği kuruntusunu içselleştirmektir.

Her iki duyguyu ve olguyu 'sağcılaştırmak' olarak da tanımlayabilirsiniz.

Hakkın kazanımı insanı özgürleştirir mi? Özgürlük arayışında doyum mümkün mü?

İnsanı özgürleştiren hakkın kazanımı değil, hak uğruna mücadele etmektir. Bu tıpkı, adaleti yeri-ne getirdiğimizde ancak adil olacağımız gibidir. Biraz önce kısaca değindiğimiz gibi, bize veya ötekine ait olsun, hak uğrunda mücadele etmek insanlık onurunun gereğidir. Özgürlüğü, bir sos-yal tatmin aracı olarak görmüyorum. Hak arama bilincimizi ve pratiğimizi tek başımıza belirle-memiz sadece tekimizi bağlayabilir. Genel ve kurumsal anlamda bir hak arama misyonu belir-

lenmesi ancak bu bilince sahip sivil öncelikler tarafından yapılabilir. Yani toplumsal sorumluluk. Hukuksal bir kriz varsa, bu krizin aşılmasında özgürlükleri hedef alan bir donanım gereklidir. Öyle ise önce özgürlüğü tanımlamalıyız:

Özgürlük, pasifizm çemberini kırma azmi ve çabasıyla donatılmış, özgür ve onurlu insanların dünyasında, şu an ve gelecek için, her yerde, düşünsel ve eylemsel pratikte, üstün bir adanmışlık bağlamında var olabilmekle mümkün.

Özgürlük, “izzet ve kudreti Allah’ın ve Allah’ın mazlum kullarının yanında arama” keyfiyetidir. İsyandan, içi boş fevrandan bağımsız ve bağlantısız; bir duruş, bir konumdur.

Bu tanımlamalar ışığında özgürlük arayışında doyumun mümkün olmadığı, aksine özgürlük arayışının kendimiz ve tüm insanlık için hayat boyu kıyamete kadar verilecek bir mücadeleyi işaretlediğimiz anlaşılmaktadır.

Dünyada egemen emperyalist güçler “toplumsal rıza üretimi” için bazı faaliyetlere girişiyorlar. Son Charlie Hebdo saldırısı da Avrupa genelinde “İslamofobianın” artışı için kurgulanmış bir proje olduğu ifade ediliyor. Bu konu hakkında ne söylemek istersiniz?

Çok genel olacak ama ‘küfür tek bir millettir’. Egemen emperyalist güçler, tüm dünyayı, sömürü düzenleri için tek tehlike olarak gördükleri İslam’a ve Müslümanlara karşı harekete geçirmek, algı oluşturmak için tüm imkânları kullanmaktadırlar. Charlie Hebdo karikatürleri de bu algı oluşturma örneklerinden biridir.

Ancak Charlie Hebdo saldırısının “İslamofobianın” artışı için kurgulanmış bir proje olduğunu iddia etmek, İslamofobia’ya su taşımaktır. Müslümanların doğru veya yanlış her aktivitesini *komplo* ile yorumlamak, Müslümanların iman-amel bütünlüğü ile alay etmek olur. Saldırı bireysel olduğu ve Müslümanların onayı alınarak yapılmış bir saldırı olmadığı doğrudur. Örgütsel olabilir, ancak bu örgütsellik, saldırıyı meşru kılmadığı gibi, İslamofobia’ya da su taşımaz. Bu aşamada hiçbir örgütün dünya Müslümanlarını temsil etmesi düşünülemez.

Burada asıl üzerinde durulması gereken, Müslümanların bu tip saldırılar ve sonuçlarını değerlendirmede, kendilerine dayatılan seküler zihin mahsulü şeytani iğvaların sonucu oluşan yanılığardır. Allah, bizzat kendi Peygamber’ini zor durumdan nasıl kurtardı ise, biz de Allah’ın yönlendirmesiyle bu saldırıların izahını yapabilmeliydik. Bakara 217. Ayeti tam da 11 Eylül ve Charlie Hebdo saldırıları karşısında takınacağımız tavrı bizlere öğretiyor. Mealen; “Evet, haram ayda (suçlu - suçsuz insanları bireysel cezalandırmak gibi) adam öldürmek günahdır. Ancak Allah’ın yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram’ın ziyaretine engel olmak ve halkını oradan çıkarmak, Allah katında daha büyük günahdır. Fitne katilden beterdir. Onlar, güç yetirebilse, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler”.

Sivil itaatsizlik bizim (Müslümanların) neyiz olur? Seküler solun direniş metotları ile Müslümanların direniş metotları arasında ne gibi farklılar olmalıdır. Hakkın kazanımı için her yol mübah mıdır?

Sorunuzu değil ama soru mantığınızı anlamakta güçlük çektim. Sivil itaatsizlik belki ilk defa solun lügatimize kazandırdığı bir kavram olabilir. Sol direniş, sivil itaatsizlik kavramını ve olgusunu yaşamış ve yaşatmış olabilir. Ancak kavramın Batı'lı olması, seküler zihin ve aktivizm tarafından kullanılıyor olması o kavramı lanetlenmiş statüye sokmaz, sokmamalıdır. Burada rahmetli Aliya'yı anmadan geçmek olmaz. Hatta Aliya'dan bir alıntı şart oldu: Aliya, Doğu ve Batı Arasında İslam adlı kitabının bir bölümünde sivil itaatsizliğe vurgu yapıyor. Hem de müthiş bir kıyaslama ile. Bizzat kitaptan alıntılalım:

TEBAA VE İTİZALCILER

(İtaat edenler ve karşı çıkanlar)

İnsanlar var ki güçlü iktidarlara hayrandırlar; disiplini ve ordularda görülen, amiri ve memuru belli olan düzeni severler. Yeni kurulan şehir semtleri, sıraları dosdoğru ve cepheleri hep aynı olan evleriyle onların zevklerine uygundur. Müzik bandoları, formaları, gösterileri, resmi geçitleri ve bunlar gibi hayatı “güzelleştiren” ve kolaylaştıran şeyleri beğenirler. Bilhassa her şey “kanuna uygun” olsun isterler. Bunlar tebaa zihniyetli insanlardır ve tabi olmayı; emniyeti, intizamı, teşkilatı, amirlerince methedilmeyi, onların gözüne girmeyi severler. Onlar şerefli, sakin, sadık ve hatta dürüst vatandaşlardır. Tebaa iktidarı, iktidar da tebaayı sever. Onlar beraberdır, bir bütünün parçaları gibi. Otorite yoksa bile tebaa onu icad eder.

Öbür tarafta mutsuz, lanetlenmiş veya lanetli ve daima gayrı memnun bir insan grubu vardır. Bunlar hep yeni bir şey isterler; ekmek yerine daha ziyade hürriyetten, intizam ve barış yerine daha ziyade insanın şahsiyetinden bahsederler. Geçimlerini hükümdara borçlu olduklarını kabul etmeyip, bilakis, hükümdarı da kendilerinin beslediklerini iddia ederler. Bu daimi itizalciler umumiyetle iktidarı sevmezler, iktidar da onları sevmez. Tebaa, insanlara, otoritelere, putlara; hürriyetçiler ve isyancılar ise tek bir Tanrı'ya taparlar. Putperestlik köleliğe ve boyun eğmeye nasıl engel teşkil etmiyorsa, hakiki din de hürriyete mani değildir.

Bu iki gruptan hangisine mensup olduğunuza kendiniz karar verin”

Arthur Kaufman'a göre, “Hukukun özü direnme hakkıdır. Direnme hakkını kabul etmeden insana diğer haklarını tanımak çok zordur.” Nitekim Dünyada direnme hakkı ve sivil itaatsizlik örnekleri çoktur. Önce sivil itaatsizliğin unsurlarına bakalım ki, konu hakkında bilgilerimiz tazelenir:

Sivil İtaatsizliğin Unsurları

- Yasaya aykırılık (İllegalite),
- Şiddetsizlik,
- Alenilik (Kamuya açık oluş),
- Hukuk devleti düşüncesi ile çelişmeyen siyasi ahlaki yönelim, (Ortak adalet anlayışına, kamu vicdanına yönelik bir çağrı.)
- Çiğnenen hukuk normunun yaptırımına katılma ve katlanma tutumu.(Politik ve hukuki sorumluluğun üstlenilmesi)
- Sistemin geneline değil tekil haksızlıklara karşı olması.
- Ciddi haksızlıklara karşı yapılması ve haksızlıkla makul bir ilişki içinde olması.
- Haksızlıklarla ilgili çifte standart kullanılmaması.

Sivil itaatsizlik eylemleri ciddi haksızlıklara karşı yapılır. Bu kapsamda tarihte bilinen sivil itaatsizlik eylemlerinden ve sivil itaatsiz kişilerden örnekler vermek gerekirse:

- Antigone Olayı
- Sokrates'in Savunması
- Henry David Thoreau (Waldo sen neden burada değilsin?)
- Mahatma Gandhi
- Ebul Kelam Azad'ın Savunması
- Lev Tolstoy
- Martin Luther King
- Muhammed Ali Clay

Türkiye'de Sivil İtaatsizlik Örnekleri

- Düşünceye Özgürlük Kitabına İmza Kampanyası
- Cumartesi Anneleri
- Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık
- Başörtüsü Eylemleri
- İnanca Saygı-Düşünceye Özgürlük İçin Bütün Türkiye El Ele Eylemi
- Kocaeli – Sakarya – Akyazı Başörtüsüne Özgürlük Platformları
- Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitimi Protesto Eylemleri
- Beyaz Yürüyüş

Yukarıda verili örneklerden de anlaşıldığı gibi, sivil itaatsizlik, hakkın kazanımı için her yolu değil, *meşru olan yolları* önceleyen, kabullenen bir eylem biçimidir.

Yine görüldüğü gibi sivil itaatsizliğin unsurları münhasıran solun direniş metodları değil, insanlığın evrensel direniş metodlarıdır. Müslümanlar, geleneksel kültürlerinde sivil itaatsizliğe şaşı bakmışlarsa (ki kısmen böyledir) bu sivil itaatsizliğin değil, Müslümanların eksikliğidir. Nitekim yukarıda İslam dünyasından örneklere baktığımızda İslami pratik içinde de sivil itaatsizliğin örnekleri vardır. Bugün sivil itaatsizlik kavramını ödünç kullanıyor olsak da Aliya'nın çok veciz kullandığı *İtizal* gibi kadim bir kavramımızın olduğunu da unutmamalıyız.

Son olarak cezaevlerindeki Müslüman tutsaklara bundan sonraki mücadelelerinde tavsiyeleriniz nelerdir?

Cezaevlerindeki tutsak Müslümanların bundan sonraki mücadelelerine tavsiyelerde bulunmak biraz fantezi durum olarak algılanabilir. Zira onların yaşadıkları pratiklerin aynını bizler yaşamamış olabiliriz. Yine onların tutsak kaldıkları dönemde yaptıkları muhasebeleri de bizler yaşamadık. Bu nedenle Müslüman tutsaklara tavsiyeler yerine, onların nefislerinde ve kendi aralarında yaptıkları muhasebelerinden yararlanmayı daha efdal bulurum.

Gerçekten de cezaevlerindeki tutsaklar, hak arama ve ümmet bilincinin önemli örnekleridirler. Bu örneklikleri zaten siyasal ve hukuk sistemi nezdinde karşılıklarını bulmuş, onlar ebediyen olmasa da geçici olarak susturulmaya çalışılmıştır. Ancak Müslüman siyasi tutsakların biraz önce ifade ettiğim muhasebeleri, hem kendi pratikleri hem de İslam Milleti için önemli deneyimlerdir. Nitekim bizler, hak arama bilinci ve mücadelemizde, yine yukarıda sağdığımız büyük şahsiyetlerin tutsaklıkları ve tutsaklıkları öncesi ve sonrası dönemlerinden istifade etmekte, onları öncülerimiz, önceliklerini de öncüllerimiz olarak kabullenmekteyiz. Eylemlerimizde de bu öncü ve öncüllerimize bakarak hiza almaktayız.

Gerçekten de Aliya'nın Tebaa ve İtizalcileri olmadan, Seyyit Kutub, Hasan El Benna, Ebul Kalam Azad, Aliya, Ercüment Özkan ve daha sayamayacağımız nice değerli öncülerimiz olmadan bugün bir hak arama mücadelesinden ne kadar bahsedebiliriz?

Günümüz Müslümanları içinde de Medrese-i Yusufiye'de tutsak kardeşlerimiz için de yarınki kuşaklar aynı değerlendirmeleri yaptıklarında bu mücadelenin kıyamete kadar sürebileceğine inanabiliriz.

O halde yinelemeliyim ki, tavsiyelerimiz tutsaklara değil, tutsakların yolunu takip edecek kuşaklara olacaktır.

Genç Öncüler'e başarılar diliyorum.

Allah yardımcınız olsun.